

Дәл осы құрылымға сәйкес біздің тәжірибелік жұмысымыз жоспар бойынша 2022ж. аяғында аяқталады.

Сонымен, сөйлеу тілі бұзылған мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеудің дыбыстық айтылуын қалыптастыру ерекшеліктерін талдай отырып, біз педагогикалық кешеннің бағдарламалық-әдістемелік келісін ұйымдастыруға бағыт алдық. Тәжірибелік жұмыс нақты дәстүрлі технологияның негіздемесіне сүйенеді, ал мазмұнына енгізілген тапсырмалар заманауи қоғам талаптарын өтейтін, жаңа тәсілдермен ерекшеленеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Зябкина, Е.А. *Формирование звукопроизношения в онтогенезе* / Е.А. Зябкина. – Текст: электронный // *Актуальные вопросы в науке и практике*. – Самара, 2018. – Ч. 3. – С. 86-89. – URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=35569148> (дата обращения: 23.10.2022).

2. Филичева, Т.Б. *Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием. Воспитание и обучение: учеб.-метод. пособие для логопедов и воспитателей* / Т.Б. Филичева. – Москва: Гном и Д, 2000. – 80 с. – Текст: непосредственный.

3. Правдина, О.В. *Логопедия: учеб. пособие для студентов дефектолог. фак-тов пед. ин-тов.* / О.В. Правдина. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Москва : Просвещение, 1973. – 272 с. – Текст : непосредственный.

4. Қ. Қ. Өмірбекова, Г. С. Оразаева, Г. Н. Төлебиева, Г. Б. Ибатова *Логопедия. Оқулық*: Алматы: ЖШС РПБК «Дәуір», 2011.- 495 бет

УДК 376.33

МРНТИ 14.29.27

Бекбаева З.Н.¹, Әлімғазы А.Е.²

¹ғылыми жетекшісі, Педагогика ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы
kaznauzake@mail.ru

²7M01902 – Сурдопедагогика мамандығының 2-курс магистранты
aikaalimgazy@mail.ru

Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР ЕСТУ ҚАБІЛЕТІ ЗАҚЫМДАНҒАН БАЛАЛАРДЫҢ ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Бұл мақалада есту қабілеті нашар кіші мектеп жасындағы оқушылардың математика сабағында қарапайым түсініктерін қалыптастыруда дидактикалық ойындарды сабақ барысында қолдану мәселесі өзекті болып табылады. Бүгінгі күннің талаптарына сай есту қабілеті нашар оқушылар үшін ойын маңызы зор екендігі, сол себепті дидактикалық ойындарды сабақ үстінде қолдану балалардың қызығушылығын арттыруға үлкен әсерін тигізетіні баяндалған.

Түйін сөздер: есту қабілеті зақымдалған балалар, дидактикалық ойын, математикалық қарапайым түсініктер.

Бекбаева З.Н.¹, Әлімғазы А.Е.²

¹научный руководитель, кандидат педагогических наук, старший преподаватель
kaznauzake@mail.ru

² магистрант 2 курса по специальности 7М01901 – Сурдопедагогика
aikaalimgazy@mail.ru

КазНПУ имени Абая., г. Алматы, Казахстан

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ИГРЫ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЭЛЕМЕНТАРНЫХ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА

Аннотация

В данной статье актуальна проблема использования дидактических игр в ходе занятий при формировании элементарных представлений учащихся младшего школьного возраста с нарушением слуха на уроках математики. В соответствии с требованиями сегодняшнего дня, для учащихся с нарушениями слуха игра имеет большое значение, поэтому использование дидактических игр на уроках оказывает большое влияние на повышение интереса детей.

Ключевые слова: дети с нарушением слуха, дидактическая игра, элементарные математические понятия.

Bekbaeva Zeinep Nusipovna¹, Alimgazy A.E.²

¹ scientific supervisor, candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer
kaznauzake@mail.ru

² 2nd year master's student in the specialty 7M01901 – Surdopedagogy
aikaalimgazy@mail.ru

KazNPU named after Abay, Almaty, Kazakhstan

DIDACTIC GAMES AS A MEANS OF FORMING ELEMENTARY MATHEMATICAL REPRESENTATIONS OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENTS

Abstract

In this article, the problem of using didactic games during classes in the formation of elementary representations of primary school students with hearing impairment in math lessons is relevant. In accordance with the requirements of today, for students with hearing impairments, the game is of great importance, so the use of didactic games in the classroom has a great impact on increasing the interest of children.

Keywords: children with hearing impairment, didactic game, elementary mathematical concepts.

Сабақ бастауыш мектептегі оқу-тәрбие жұмысының негізгі нысаны болып саналады. Дәл оқу кезеңінде сабақта оқушылар білім алып, оларды практикалық оқу жұмысында қолдану дағдыларын игереді. Сондай-ақ, сабақта әр оқушының жеке тұлға, біздің қоғам өмірінің белсенді қатысушысы ретінде қалыптасуының негіздері қаланады. Кез-келген мұғалімнің міндеті-барлық оқушыларды өз бетінше оқуға үйретуге көмектесетін, сондай-ақ олардың оқу процесіне қызығушылық таныту қажеттілігін қалыптастыратын оқытудың тиімді әдістері мен құралдарын табу.

Оқу процесінде оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру мәселесі қазіргі психологиялық-педагогикалық зерттеулерде жетекші орындардың бірін алады. Оқу процесінің тиімділігі, оқыту сапасын арттыру, білім алушыларды оқу және шығармашылық нәтижелерге қол жеткізуге ынталандыру көбінесе осы мәселені шешуге байланысты. Танымдық

белсенділікті жандандыру мәселесін шешу – қоғамның, өмірдің, жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеуде маңызды.

Бұл мәселені Л.С.Выготский, В.В.Давыдов, Д.Б.Эльконин, А.Н. Леонтьев, И.Я. Лернер, И.Ф. Харламов, Г.А.Цукерман, Г.И.Щукина секілді ғалымдар зерттеген. Олар бастауыш мектеп жасындағы кезең танымдық белсенділікті қалыптастыру үшін ең қолайлы екенін атап өтті. Бастауыш мектеп жасындағы балалардың танымдық белсенділігін арттырудың мүмкін құралдарының бірі дидактикалық ойын болып табылады, өйткені ол психикалық және интеллектуалды дамуда өте маңызды.

Ойындар оқушылардың ойлауын белсендіреді, оқу процесін тартымды, қызықты етуге мүмкіндік береді. Дидактикалық ойындар танымдық іс-әрекеттің дамуына үлкен әсер етеді, өйткені балалардың білім мен дағдыларды игеруі практикалық іс-әрекетте жүреді. Бұл оқушылардың білімін жүйелі түрде игеруді және оларды бекітуді қамтамасыз етеді. Ойынның дидактикалық түрі есту қабілеті зақымдалған балалардың сабағы барысында жиі қолданылады, соның ішінде математика пәнінде әсіресе маңызы зор.

Математика - ең қиын оқу пәндерінің бірі. Демек, педагогтың маңызды міндеттерінің бірі – баланың кіші мектеп жасынан бастап математикаға деген қызығушылығын дамыту. Бұл математика сабағын ойын түрінде жүргізу балаға бағдарламаны тезірек және оңай үйренуге көмектеседі. Математика ерекше дамытушы әсерге ие. Оны зерттеу есте сақтау, сөйлеу, қиял, эмоциялардың дамуына ықпал етеді; тұлғаның табандылығын, шыдамдылығын, ойлауын қалыптастырады. Математика ақыл-ой тәрбиесінде және интеллекттің дамуында үлкен рөл атқарады. Математикада балалардың ойлау қабілетін дамытуға, оларды ерте жастан оқыту процесінде зор мүмкіндіктер бар.

Балаларда қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыруда әртүрлі дидактикалық ойындарды қолдану есту қабілеті зақымдалған баланың тақырыпты тез әрі қызықты формада түсінуіне ықпалын тигізеді. Дидактикалық ойындар-бұл танымдық белсенділікті ойын әрекетімен біріктіретін ойындар. Бір жағынан, дидактикалық ойын – бұл ересек адамның балаға әсер етуінің бір түрі, ал екінші жағынан, ойын – бұл балалардың тәуелсіз іс-әрекетінің негізгі түрі. Ал тәуелсіз ойын әрекеті балалар ойынға, оның ережелері мен әрекеттеріне қызығушылық танытқан жағдайда ғана жүзеге асырылады.

Ойынның мәні неде? Ойын барысында балалар назар аударуды, өз бетінше ойлауды, зейінді, білімге деген ұмтылысты дамытады. Алып кете отырып, балалар не үйреніп жатқанын байқамайды: олар жаңа нәрселерді біледі, есте сақтайды, ерекше жағдайларда бағдарланады, идеялар, ұғымдар қорын толықтырады, қиялын дамытады. Тіпті ең енжар балалар да ойынға үлкен қызығушылықпен кіреді, ойында жолдастарынан асып түсу үшін бар күшін салады.

Ойында бала жаңа білім, білік, дағдыларды игереді. Қабылдау, зейін, есте сақтау, ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ой дамуына бағытталған. Математика ақыл-ой тәрбиесінде және интеллекттің дамуында үлкен рөл атқарады. Математикада балалардың ойлау қабілетін дамытуға, оларды ерте жастан оқыту процесінде зор мүмкіндіктер бар.

Дидактикалық ойындар кіші мектеп жасындағы баланың ақыл-ой тәрбиесі үшін өте маңызды. Ойын барысында кіші мектеп жасындағы баланың ақыл-ойының ойдағыдай дамуына қажетті қасиеттер дамиды, ересек адамның оған көрсеткені мен айтқанына көңіл бөлу қабілеті дамиды. Зейінділікті және еліктеу қабілетін дамыту - бұл балалардың ақпарат пен дағдыларды игеруінің қажетті шарты. Бұл дидактикалық ойындар кезінде шешілуі керек маңызды міндеттердің бірі.

Егер сіз балаларға қарапайым математикалық түсініктерді үйретуде дидактикалық ойын қолдансаңыз, бұл балалармен жұмыс жасауды тиімді етеді, олардың зейінін, есте сақтау қабілетін, сенсорлық дамуын, қиялын жақсартады және сол арқылы баланы кейінгі оқуға дайындайды. Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған ойын - бұл қоршаған әлемді танудың тәсілі. Ойын арқылы оқыту үшін дидактикалық ойындар құрылды. Есту қабілеті

зақымдалған бала сабақ үстінде дидактикалық ойын қолданғанда білімді игеріп жатырмын деп ойламайды, керісінше ойнап отырым деп қабылдайды. Кіші мектеп жасындағы балалар ойындарға ықыласпен қатысады, олар ойынды күтеді. Сыныпта үлкендерді тыңдауға, оған көрсетілген нәрсеге қарауға дағдыланған бала белгілі бір білім алады. Ойын барысында ол әртүрлі заттар туралы көп білім алады: олардың қасиеттері туралы, мысалы, пішіні, түсі, мөлшері, салмағы, материалдың сапасы және т.б. Оның қабылдауы, білуге құштарлығы артып, жақсарады.

Дидактикалық ойын табандылықты, ойлау процесін қолдануды талап етеді. Ойын-баланың дамуының табиғи тәсілі. Тек ойында бала қуанып, күн астындағы гүл сияқты, өзінің шығармашылық қабілеттерін ашады, жаңа дағдылар мен білімді игереді, байқағыштықты, қиялды, есте сақтауды дамытады, ойлауды, талдауды, қиындықтарды жеңуді үйренеді, сонымен бірге баға жетпес қарым-қатынас тәжірибесін сіңіреді.

Кіші мектеп жасындағы балаларда қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастырудағы дидактикалық ойындардың рөлі өте үлкен. Олар балаға қоршаған әлемнің қалай жұмыс істейтінін білуге және оның көкжиегін кеңейтуге көмектеседі. Айта кету керек, әр ойын балалардың ақыл-ой дамуы мен тәрбиесіне пайдалы жаттығулар береді. Ойындардың арқасында мектеп жасына дейінгі балалардың назарын аударып, қызығушылығын оятуға болады. Басында оларды тек ойын әрекеттері қызықтырады, содан кейін сол немесе басқа ойын үйретеді. Бірте-бірте балалардың оқу пәніне деген қызығушылығы оянады.

Есту қабілеті зақымдалған (нашар еститін) кіші мектеп жасындағы балалардың қарапайым математикалық түсініктерін дамытуға ұсынылатын ойын түрлері: «Моншақтарды жинайық», «Математикалық балық», «Хат жәшігі», «Геометриялық лото» және т.б.

1. "Моншақтарды жинайық"

Мақсаты: геометриялық фигураларды екі қасиеті бойынша (түсі мен пішіні, көлемі мен түсі, пішіні мен көлемі) топтастыру қабілетін қалыптастыру, фигуралардың алмасуындағы қарапайым заңдылықтарды байқау.

Жабдықтар: Еденде ұзын лента, оның үстінде солдан оңға қарай белгілі бір фигуралар орналасқан: қызыл үшбұрыш, жасыл шеңбер, қызыл үшбұрыш және т. б.

Балалар шеңбер жасап тұрады, олардың алдында түрлі-түсті геометриялық фигуралары бар қораптар бар. Мұғалім шыршаға моншақтар жасауды ұсынады. Геометриялық фигуралары жайылған лентаны көрсетіп: "қараңызшы, Ақшақар моншақ жасай бастаған. Ол қандай фигуралардан моншақ жасауды шешті? Келесі моншақ қандай екенін болжаңыз". Балалар бірдей екі фигураны алады, оларды атайды және моншақ жасай бастайды. Неліктен дәл осы фигураны қою керектігін түсіндіріңіз. Мұғалімнің басшылығымен қателер түзетіледі. Содан кейін мұғалім моншақтар төгіліп қалды, оларды қайтадан жинау керек дейді. Моншақтардың қайта лентаға қойып, балаларға жалғастыруды ұсынады. Неліктен келесі фигура болуы керек деп сұрайды. Балалар геометриялық фигураларды таңдап, оларды берілген үлгіге сәйкес орналастырады.

2.«Математикалық балық»

Мақсаты: 10 шамасындағы сандармен арифметикалық амалдарды орындай алу дағдыларын қалыптастыру.

- 1) балаларды 10-шамасындағы сандармен мысал шешуге үйрету;
 - 2) санның құрамы туралы білімдерін бекіту;
 - 3) мысалдарды шешуде есептеу дағдыларын жетілдіру;
 - 4) математикалық таңбаларды қолдануға үйрету;
 - 5) есте сақтау және логикалық ойлауды дамыту;
 - 6) толық сөйлеммен жауап беру кезінде балалардың сөйлеу тілінің дамуына ықпал ету;
 - 7) табандылықты дамыту, жұмысты соңына дейін жеткізуге деген ұмтылыс.
- Құрал-Жабдықтар: 1-ден 10-ға дейінгі сандары бар шелектер, есептері бар балықтар.

Ойын барысы:

Балаларға сандар жазылған макеттер таратылады. Жүргізуші арифметикалық амал жазылған балықты шығарып алады және сұрақтар қояды. Ал балалар шелектеріндегі санға сәйкес дұрыс жауапты айтады. Мысалы:

Сұрақ: Бұл кімнің балығы?

Жауап: Бұл менің балығым.

Сұрақ: Бұл балықты кім алады?

Жауап: Бұл балық мені аламын....

Қорытындылай келе, біз аналар мен әкелерге, ата-әжелерге, тәрбиеші және ұстаздарға егер сіз баланың математика қабілеті жоқ екенін байқасаңызда, еске салғымыз келеді, сонда да баламен айналысу керек. Өйткені ойынның мақсаты тек балаларды математикалық ұғымдармен таныстырып қана қою емес, ойын ең алдымен баланың қоршаған орта туралы білімін кеңейтіп, оның ойлау қабілетін арттырып, логикасын және табандылығын дамыту болып табылады. Және де қазіргі кезде көп мөлшерде шығарылып жатқан жиі табылатын үстел ойындары, құрастырмақтар, басқатырғыштар туралы ұмытпаңыз, бұл ойындарда математикалық қарапайым түсініктерді үй жағдайында түсіндіруге ықпал етеді. Сондай-ақ, балаңызға қағаз бен қарындаштармен жұмыс істеуге мүмкіндік беріңіз. Және сіздің балаңыз жай ғана қағазды кесіп немесе күрделі силуэттерді қиып, бүктеу немесе қағаздан жасалған қарапайым "баян" немесе оригами техникасының күрделі фигураларын бүктей алуы, мұның бәрі баланың пайдасы үшін өйткені бала фигураларды қию арқылы үйренеді, оқиды, дамиды, жаңа хоббиі пайда болады.

Айта кету керек, қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыруға арналған дидактикалық ойындардың рөлі кіші мектеп жасындағы балалардың болашақтағы нағыз математикаға бастар табалдырық кезеңі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Аванесова В.Н. Дидактикалық ойын. М. 1969
2. Выготский Л.С. Ойын және оның баланың психикалық дамуындағы рөлі. Психология сұрақтары, 1966, № 6.
3. Орта мектеп дидактикасы. / Ред. М.А. Данилова, М.Скаткина. М., 1975, б. 117.
4. Лернер И. Я. Дидактикалық оқыту жүйесі. М., «Білім», 1976 ж.
5. Лернер И. Я. Оқыту әдістерінің дидактикалық негіздері. М, 1981.
6. Выгодская Г. Л. Обучение глухих дошкольников сюжетно-ролевым играм. – М., 1975.
7. Головчиц Л.А. Дошкольная сурдопедагогика: Воспитание и обучение дошкольников с нарушениями слуха: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 304 с. – (Коррекционная педагогика) 185 стр.
8. Дидактические игры для дошкольников с нарушениями слуха. Сборник игр для педагогов и родителей. / Под ред. Л.А. Головчиц. – М.: ООО УМИЦ «ГРАФ ПРЕСС», 2003. – 160 с. стр 25
9. Носкова Л. П., Головчиц Л. А. Методика развития речи дошкольников с нарушениями слуха. – М.: Владос, 2004.
10. Обучение математике в подготовительном-4 классах школ для глухих и слабослышащих детей / В.Б. Сухова. – Москва: Академия, 2002. – 192 с